

Ob izidu upravnih volitev v Sloveniji

Dva dogodka sta zadnje dni pritegnila pozornost marsikaterega pripadnika slovenskega manjšine v Italiji. Najprej ponovna izvolitev uglednega in vplivnega pripadnika italijanske narodne manjšine v Sloveniji za župana v Kopru. Tu je bil Aurelio Juri že v prvem krogu izvoljen za župana glavnega slovenskega mesta na Obali. Juri je sicer viden član Združene liste socialdemokratov (bivše ZKS), a je v domačem in tudi širšem okolju znan predvsem kot pripadnik italijanske narodnostne skupnosti. Zadnje volitve so pokazale, da tudi uživa med ljudmi veliko zaupanje, saj so vsi njegovi tekmeci, glede na število prejetih glasov, daleč za njim.

Izvolitev italijanskega kandidata za župana v Kopru zelo zgovorno kaže, kako so daleč od resnice ljudje in krogi, ki pri nas — se pravi v Trstu in v Gorici — v zadnjem času ponovno govorijo in pišejo, čes da smo Slovenci nacionalisti, morda celo šovinisti. Jurijeva izvolitev na tako ugledno in pomembno politično ter upravno mesto je najboljši dokaz, da se omenjeni krogi lažejo ter grobo potvarjajo dejanskost.

Se nekaj bi ob tem pripomnili: med italijansko večino nikomur niti na kraj pameti ne pade, da bi v Trstu lahko bil za župana ali vsaj za njegovega namestnika izvoljen pripadnik slovenske narodne skupnosti. Dogaja se celo, da nam večina Italijanov celo zanika župana slovenskega jezika v Nabrežini, četudi je bila ta občina do izgradnje begunskih naselij v narodnostnem pogledu povsem nesporno slovenska. Pa kaj bi o tem govorili po dolgem in počez. Zgodilo se je, da je bila pred dnevi v okviru radiotelevizijske družbe RAI zaupana naloga za uvedbo televizijskih oddaj v slovenskem jeziku funkcionarju, ki ni pripadnik slovenske manjšine (kar sicer niti ni najhujše) in ki našega slovenskega jezika sploh ne pozna! Ali ni to nezaupnica slovenskim uslužbenecem Italijanske radiotelevizijske ustanove? Menimo, da bi lahko celo govorili o grobi diskriminaciji!

DRAGO LEGIŠA

III ➤ 2

Deželni tajnik Ssk Martin Breclj o najnovejših pobudah stranke

»Narodnostne manjšine bodo trdnejše, če se bodo povezale med seboj«

Priznane nam bodo le tiste pravice, ki si jih bomo znali izboriti sami. Tega se danes vedno bolj zavedajo vsi člani naše narodnostne skupnosti in v skladu s to mislijo deluje tudi Slovenska skupnost, ki je s svojimi zadnjimi pobudami skušala na problematiko naše narodnostne skupnosti opozoriti mednarodno javnost, pa tudi na vsedravnih ravni je storila nekaj pomembnih korakov. Tako je na primer vsem predstavnikom italijanskega parlamenta izročila spomenico o problemih naše narodnostne skupnosti.

Člani Slovenske skupnosti pa se dobro zavedajo, da bo glas naše manjšine mogoče slišati do Rima in še dlje le, če bomo vsi nastopili enotno vsaj pri tistih zahtevah, ki so v skupnem interesu vsakega člana naše skupnosti. Zato je stranka pred meseci tudi dala pobudo za ustanovitev Narodnega sveta Slovencev v Italiji, ki bi ga izvolila sama manjšina. Po začetnem navdušenju pa so nastopile težave, tako da so se nekatere komponente slovenske manjšine nehale udeleževati srečanj.

Pobude Slovenske skupnosti v zadnjih mesecih, za nas še posebno težavnih tako zaradi nenaklonjenosti vladajočih strank do manjšine kot zaradi napetosti v italijansko-slovenskih odnosih, je natančneje obrazložil deželni tajnik Martin Breclj.

Začnimo z Narodnim zastopstvom Slovencev v Italiji, za katerega je sprva kazalo, da si ga želijo vse manjšinske komponente. Zakaj so nastopile težave in kako kaže v bodoče?

Na dosedanjih petih srečanjih za oblikovanje novega vsemanjšinskega predstavniškega telesa smo lahko ugotovili, da v teoriji obstaja precejšnje soglasje, tako kar zadeva dolgoročno rešitev tega vprašanja kot njegovo kratkoročno oziroma prehodno rešitev. To je razvidno tudi iz dokumentov, ki so jih objavile posamezne komponente naše narodnostne skupnosti. Vsi, ki so sodelovali pri teh razpravah, so se dejansko strinjali s predlogom, da bi bodoče skupno vsemanjšinsko telo imelo široko demokratično legitimacijo, to pomeni, da bi bilo izraz širših vsemanjšinskih volitev. Po dobno smo lahko naleteli na precejšnje soglasje glede predloga, ki ga je dala Ssk za začasno zastopstvo Slovencev v Italiji, v pričakovanju uresničitve dolgoročnega načrta za oblikovanje tega vsemanjšinskega telesa. Kljub temu teoretičnemu soglašanju pa doslej nismo dosegli nobenega pravega dogovora. Po našem mnenju predvsem zato, ker za takšen dogovor ni bilo zadostne trdne volje. Tako se je na primer zgodilo, da so bile na zadnjem skupno dogovorjenem srečanju odsotne kar štiri od sodelujočih komponent, poleg tega pa se nekateri, konkretno zlasti razni predstavniki Severne lige, vedejo, kot da bi jim bilo bolj pri srcu to, da bi uničevali obstoječe, kot da bi

gradili novo. Drugi spet izkoriščajo takšno zadržanje kot prevezo, da se umaknejo iz zadeve, v katero že tako niso posebno verjeli.

Kljub temu si bo Ssk, kot je bilo tudi poudarjeno na zadnjem zasedanju strankinega deželnega sveta, še dalje prizadevala za dosego zastavljenih ciljev. Trdno smo namreč prepričani, da je demokratična enotnost Slovencev v Italiji potrebna, in to ne le zgolj fasadna. Ob vsem tem pa si nameravamo prizadevati tudi za to, da bi okrepili našo stranko, ki naj bi združevala čim širši krog Slovencev v Italiji.

V čem vidiš pomen samostojne manjšinske politične stranke? Bi se morali zgledovati po ostalih narodnostnih skupnostih v Italiji?

Mislím, da se je še zlasti v sedanjem, zelo razburkanem času, v kate-

rem prihajajo v posebno zaostreni obliki na dan temeljna vprašanja našega obstoja in razvoja, izkazalo, kako zelo dragoceno in skorajda nenadomestljivo sredstvo je slovenska politična stranka za uveljavljanje pravic, stališč in interesov naše narodnostne skupnosti. To smo na primer lahko ugotovili pri organiziranju slovenskih volivcev tudi pri volitvah, ki zdaj potekajo z večinskimi volilnimi sistemom, pa tudi v stikih z drugimi političnimi strankami, še zlasti vsemanjšinskimi, kakor tudi v odnosih z oblastmi. In to smo končno lahko ugotovili tudi v naših prizadevanjih za obveščanje političnih krogov in javnosti na mednarodni ravni.

Pri iskanju ustrežnejše politične organiziranosti manjšine pa bi morali vsekakor upoštevati tudi izkušnje drugih narodnostnih manjšin v Italiji, zlasti nemške na Južnem Tirolskem in francoske v Dolini Aosti, ki sta brez dvoma politično uspešnejši od slovenske pri uveljavljanju manjšinskih pravic in interesov.

Nekoč, pred 40 leti, je iz naše matične domovine prišel poziv, naj se Slovenci, ki so oz. smo ostali v Italiji, vključujemo v vsedravnne napredne politične stranke. Bil je to čas, ko je bila široko razširjena ideja, da je narodnost pravzaprav drugotna zadeva in da bodo narodna vprašanja vsekakor avtomatično rešena z rešitvijo primarnih gospodarskih, socialnih in drugih vprašanj. Nujno bi bilo, da bi danes vzeli na znanje, da je čas takšnega razmišljanja mimo, zaradi česar bi morali tudi odpraviti posledice, v katere je takšno razmišljanje pripeljalo v politični organiziranosti naše skupnosti.

Sedanji trenutek zahteva tudi čim večjo povezanost med manjšinami. Pred nedavnim je bilo na pobudo Južnotirolske ljudske stranke (Südtiroler Volkspartei) v Bocnu pomembno srečanje, ki se ga je udeležila tudi Slovenska skupnost in na katerem ste razpravljali o skupnih pobudah.

Prepričan sem, da se ne motim, če rečem, da je bil sestanek v Bocnu, na katerem smo se zbrali predstavniki vsemanjšinskih in avtonomističnih strank 18. novembra letos, zgodovinsko

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič III ➤ 2

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 8. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Beseda za današnji dan; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Orkestralna glasba; 10.00 Mladinski oder: »Volk in Rdeča kapica« (Alenka Goljevšček); 10.35 Intermezzo. Leoš Janaček: Dnevnik izginulega; 11.00 IZ STUDIA Z VAMI: 11.45 Okrogla miza; 12.45 Slovenske ljudske pesmi o Mariji v priredbi Ubalda Vrabca; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 9. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kaj sanja naš Peter, ko spi?« (Vera Poljšak); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 10. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.25 Potpuri; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.30 Glasba za vse okuse; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«.

■ NEDELJA, 11. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Janez Povše: »Kristina in sreča«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.30 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Primorski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditiv.

■ PONEDELJEK, 12. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: dr. Slavko Tuta; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Škrat Čevljerad«. (Piše Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave: Etnonacionalizem; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 13. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Marije Čoka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Drago Gorup: »Kralj Matjaž«.

■ SREDA, 14. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Prosojni kelih poezije (Irena Žerjal).

Ob izidu upravnih...

◀■■■ ■

Še en dogodek je te dni vzbudil našo pozornost: to je potovanje vseh tržaških parlamentarcev, ki pripadajo sedanji vladni večini, na Reko, kjer so se srečali s predstavniki Unije Italijanov in se zanimali za ureditev nekaterih zelo stvarnih zadev (v poštev prihajajo namreč precejšnje vsote denarja). Med obiskovalci je bil tudi poslanec Menia, ki ne skriva svoje želje po odpravi tistih državnih meja, kot jih je bila začrtala mirovna konferenca v Parizu leta 1947. Kaj bi pri nas rekli taisti ljudje, če bi Slovenci v Italiji gostili politike iz Slovenije, ki bi o mejah podobno mislili kot Menia in tovariši?

Pa še nekaj besed o tem, kako so poročali krajevni in vsedržavni listi o izidu zadnjih upravnih volitev v Sloveniji. Tudi ugledni komentatorji so govorili, da so se na volitvah uveljavile sile, ki zagovarjajo politiko »trde roke« v odnosih z Italijo. Vsi pa so na splošno trdili, da so krščanski demokrati doživeli hud poraz. Vemo pa, da to nikakor ne drži, saj so se krščanski demokrati proti pričakovanju dobro odrezali na volitvah, medtem ko ni mogoče enakega trditi za stranko ministrskega predsednika Drnovška. Italijanski tisk pa je pisal prav nasprotno.

»Narodnostne manjšine bodo...«

◀■■■ ■

ska prelomnica v političnih odnosih med manjšinami v Italiji. Predstavniki strank — Partito autonomista trentino tirolese, Slovenska skupnost, Südtiroler Volkspartei in Union Valdôtaine — smo tedaj namreč sklenili, da bomo vsestransko okrepili medsebojno sodelovanje bodisi na vsedržavni kot na mednarodni ravni, pri čemer bodo med drugim izvoljeni predstavniki katerekoli izmed teh strank na razpolago in v pomoč tudi ostalim. Izredno pomembno je dejstvo, da se je za takšno sodelovanje prvič odločila SVP. Očitno je tudi pri Nemcih in Ladincih na Južnem Tirolskem prevladala zavest, da bodo narodnostne manjšine politično trdnješe, če se med seboj povežejo. Dokler je neka manjšina sama, pa naj bo trenutno še tako uveljavljena, bo nujno predstavljala nekakšno izjemo, ob katero se bodo vsi spotikali. Nekaj drugega pa je, če so manjšine med seboj povezane na vsedržavni in celo mednarodni ravni ter nastopajo z isto govornico. Tedaj postane primer splošnejšega pravila, ki ga je treba povsod spoštovati.

Slovenska skupnost je v zadnjih časih na nerešena vprašanja naše manjšine opozorila tako italijansko vsedržavno kot tudi mednarodno javnost. Kateri so bili najpomembnejši koraki in na kakšen odziv so naletele te pobude?

Ssk je že dalj časa prepričana, da bo odprta vprašanja naše manjšine mogoče lažje reševati, če bodo z njimi vsaj obveščeni mednarodni politični krogi in javnost. Tako smo sestavili že vrsto spomenic o naši problematiki v različnih jezikih ter jih posredovali diplomatskim predstavništvom v Rimu in v Ljubljani, pa tudi raznim mednarodnim forumom in organizacijam. Tako je lani širše predstavništvo Slovencev v Italiji obiskalo Svet Evrope in Evropski parlament v Strasbourgu. Spomenico smo pripravili za udeležence vrha držav Srednjeevropske pobude, ki je bil 15.-16. julija letos v Trstu, pred nedavnim pa smo obiskali tudi nekatera diplomatska predstavništva v Italiji.

Povedati moram, da smo naleteli na celo nepričakovano veliko pozornost, saj je pravzaprav v mednarodnih krogih malokomu znano, v kakšnih razmerah se nahaja slovenska narodnostna skupnost v Italiji. Podobno zanimanje sem ugotovil na primer tudi, ko nas je prišel intervjuvati rimski dopisnik Reuterja, se pravi ene največjih tiskovnih agencij na svetu.

Kako ocenjuješ sedanje odnose med slovensko manjšino in matico?

Slovenci v Italiji in sploh Slovenci po svetu smo veliko pridobili s tem, da se je naša matična domovina osamosvojila in postala demokratična država. Če drugega ne, nas vsaj vsi v svetu poznajo za Slovence, kar je bilo še do nedavnega težko dopovedovati. Dejstvo, da je Republika Slovenija demokratična država, pa je še zlasti pomembno za tiste, ki živimo v t.i. zamejstvu, saj se tudi pri večinskem narodu uveljavlja zavest, da tista drugačnost, ki jo predstavljamo, ni povsem tuja in torej strašljiva, se pravi, da je z njo mogoče naravno in odprto sožitje.

Seveda pa po drugi strani v odnosih med matično državo in konkretno Slovenci v Italiji ni vse v najboljšem redu. Želeli bi, da bi tudi javnost in še zlasti politični krogi v matici bili natančneje obveščeni o naših dejanskih razmerah, kakor tudi, da ne bi bili predmet strankarskih obračunavanj. Mislim tudi, da bi matica imela pravico in dolžnost še odločneje in ostreje postavljati zahtevo po ureditvi temeljnih vprašanj naše narodnostne skupnosti, ki predstavljajo pravi škandal v osrčju demokratične Evrope. Če torej v doglednem času ta vprašanja ne bodo rešena, potem bo — in v to smo pri Ssk prepričani — formalna internacionalizacija naših vprašanj neizogibna.

* * *

V soboto, 10. decembra, bo ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu pedesniški večer ob 90-letnici rojstva Edvarda Kocbeka z naslovom »Globoko zgoraj ali visoko spodaj«. Izbor in režija Vladimir Jurc.

Slovensko-italijanski recital v Mieli

V gledališču Miela na tržaškem nabrežju je bil prejšnji teden slovensko-italijanski recital, ki ga je v okviru pobude »Več glasov, eno mesto« organizirala Zveza slovenskih kulturnih društev. Večer je bil namenjen predvsem italijanskemu občinstvu, saj je nudil možnost, da spozna del slovenske ustvarjalnosti v Italiji. Prisotni so bili Dušan Jelinčič, Sergej Verč, Aleksij Pregarc, Boris Pangerc, Miroslav Košuta in Marko Kravos (foto Kroma), ki so samo v izvirniku prebrali odlomke iz svojih del. Tekste Borisa Pahorja in Alojza Rebule pa so posredovali drugi. Večer je bil posvečen slovenskim avtorjem, katerih dela so bila prevedena v italijanščino, zrežiral pa ga je Miran Košuta. Prevedena besedila so v gledališču Miela podali trije italijanski igralci.

V okviru iste pobude v organizaciji ZSKD je bil ta teden v Mieli tudi filmski večer. Predstavljali so delo »Ko zaprem oči« režiserja Francija Slaka. Večer se je zaključil s pogovorom med igralci in občinstvom.

Pogovor z Alešem Lupincem o njegovi antropometrijski raziskavi

»Z usmerjanjem in preventivo se danes pri športu vse premalo ukvarjamo«

V Prosvetnem domu na Opčinah so se prejšnji teden zbrali na 2. posvetu o športni medicini zdravniki in trenerji. V imenu organizatorjev je prvi spregovoril predsednik Slovenskega zdravniškega društva Trst Rafko Dolhar, ki je predvsem poudaril, da je namen tega srečanja okrepiti sodelovanje med zdravniki in športnimi delavci. Prisotne je pozdravil tudi Livij Valenčič za Zvezo slovenskih športnih društev v Italiji.

Prvi predavatelj je bil Aleš Lupinc, ki je podal nekaj zanimivih podatkov iz svoje diplomske naloge o antropometrijskih značilnostih na Vzhodnem Krasu med srednješolsko populacijo. Kaj več o tem je sam povedal v intervjuju. Mirjam Bravničar s Fakultete za šport iz Ljubljane je govorila o fiziologiji športnega napora pri odrasčajočih. Med drugim je dejala, da si mora otrok najprej zgraditi lastno osebnost, pretirano obremenjevanje s športnim udejstvovanjem zaradi ambicije staršev ali trenerjev pa lahko pusti v doraščajočem človeku trajne posledice.

Vodja Centra za medicino športa v Kliničnem centru v Ljubljani Vanja Vuga pa je na posvetu predaval o najpogostejših ortopedskih problemih pri doraščajočih športnikih ter povedal, kako se določenim poškodbam in težavam lahko izognemo. Bistvena je seveda pripravljenost trenerjev, ki morajo paziti na vsakega športnika posebej ter z različnimi vajami omogočiti harmoničen telesni razvoj mladoletnikov ter odpraviti njihove pomanjkljivosti.

Na posvetu na Opčinah ste govorili o vsebini Vaše raziskave, s katero ste februarja diplomirali na fakulteti za naravoslovne vede. Gre za antropometrijsko raziskavo višješolske populacije. Kaj to pomeni in zakaj ste se odločili za to tezo?

Z mojim mentorjem, dr. Rafkom Dolharjem, sva se že dalj časa razgovarjala, da bi za diplomsko nalogo pripravil raziskavo, ki bi bila lahko tudi konkretno uporabna. Tako sem se torej odločil za tezo, ki sem ji dal naslov »Izbira športne panoge za dijake nižjih srednjih šol na podlagi antropometrijskih meritev«. Pri moji raziskavi je šlo za meritve višine, širine ramen, medenice, premer komolca, zapestja, gležnja in kolena, obseg nadlahti, podlahti, stegna in meč, kožne gube tricepsa, hrbta, trebuha in stegna, pomemben podatek pa je seveda tudi teža.

Te meritve so koristne za usmerjanje mladih športnikov. Dobro namreč vemo, da se veliko naših dijakov ukvarja s športom, sicer bolj dečki kot deklice, kar je v moji raziskavi tudi poudarjeno. Vodilne panoge so odbojka, košarka in nogomet in fantih, pri dekletih pa odbojka. Omejil sem se torej na te tri glavne panoge in hotel ugotoviti, v kolikšni meri je mogoče usmerjati dijake (2. in 3. razredov) v neko športno disciplino. Kdor se odloči za šport, ki ustreza njegovim fizičnim danostim, bo lahko kasneje, ko bo dosegel fizični višek, imel odlične rezultate tudi z manj treninga, »neprimerni« pa bodo seveda z ogromnim trudom lahko dosegli veliko manj in bodo zato prej ali slej opustili športno udejstvovanje.

Kaj ste torej ugotovili v vaši raziskavi? Je večina dijakov pravilno izbrala športno disciplino?

Kot sem že povedal, sem se omejil na tri panoge in sicer nogomet, košarko in odbojko. Od upoštevanih vzorcev (25 dijakov za vsako panogo) sem po omenjenih meritvah ugotovil, da je pravilno izbralo kar 73 odstotkov dijakov, ki so povprečno stari 13 let. S svojo raziskavo sem hotel tudi dokazati, da je mogoče z malo denarja pomagati dijaku pri izbiri najustreznejše športne discipline.

Omejili ste se le na Kras.

Da, raziskava obsega samo Vzhodni Kras - Sv. Ivan, Katinaro, Opčine in Prosek. Seveda menim, da bi bilo zanimivo podobne antropometrijske meritve opraviti tudi v metu, vendar pa je tu opazna prisotnost tudi drugih narodnosti in vzorec ne bi bil več tako »tipično slovenski«, kot je na območju, na katerem sem raziskoval jaz.

Kako pa splošno ocenjujete letošnji posvet o športni medicini?

Srečanje se mi je zdelo izredno zanimivo. Mislim, da je prineslo v zamejstvo nek nov veter. Po mojem se namreč s preventivo in usmerjanjem na športnem področju premalo ukvarjamo. Vsi si sicer prizadevamo za čim boljši športni naraščaj, vendar včasih verjetno pozablamo na realnost, na fizične zmogljivosti otrok, s katerimi se ukvarjamo.

Pogovarjala se je Helena Jovanovič

Mittelevropa in Slovenci

Pred kratkim se je v Gorici zaključilo vsakoletno zborovanje o Mitteleuropi, ki ga organizira že 28. leto goriški Inštitut za mittelevropska srečanja (ICM). Gre v bistvu za študijska srečanja o Srednji Evropi in njeni kulturi na najrazličnejših področjih. Do nekaj let nazaj so se ta kulturna srečanja odvijala po več dni, zadnja leta pa dober dan in pol. Na dosedanjih simpozijih so se obravnavale že vse mogoče tematike, od prvega simpozija leta 1966 s poezijo, nato od vseh umetniških zvrsti (likovne umetnosti in literature, do filozofije, zgodovine, verstva idr.). Pred nekaj leti je bilo govora o cerkvenih vprašanjih in v gosteh prirediteljev je bilo tudi kot referentov več visokih cerkvenih dostojanstvenikov, kardinalov in nadškofov (med temi goriški kardinal Del Mestri, ljubljanski in beograjski nadškof msgr. Šuštar in msgr. Perko).

Letošnja izdaja srednjeevropskih srečanj je bila precej skrcena. Predavatelji so bili v glavnem iz Italije (dva iz Gorice), od drugih držav pa so bile navzoče le Avstrija, Romunija in Slovaška, medtem ko smo imeli prejšnja leta po devet, deset držav oz. narodov iz srednjeevropskega prostora v širšem smislu. Zato je bila še posebno vidna odsotnost Slovenije oz. slovenskih predavateljev nasploh, saj so bili v dolgih letih teh pomembnih kulturnih srečanj prisotni vidni kulturniki tako iz matične domovine kot iz zamejstva. Ali se tudi pri tem pozna poslabšanje političnih odnosov med Ljubljano in Rimom?!

Tema letošnjega zborovanja je bila Rojstvo moderne v umetnosti (1880-1914). Zadevna predavanja so obravnavala vrsto vprašanj na to temo, od glasbe in sli-

karstva, literature in splošne kulture, kot npr. Srečanje češke kulture z moderno, kar bi bil tudi lep naslov za slovensko Moderno, sicer pa nasploh za moderne smeri v celotnem kulturnem udejstvovanju. Res škoda, da je na letošnjem srednjeevropskem srečanju manjkalo slovenski glas!

Pred leti sem na podobnem srečanju govoril o temi Mitteleuropa in Slovenci. Tu sem med drugim poudaril, da velik del srednjeevropskega prostora zavzema predvsem slovanski svet, kjer sem podčrtal, da recimo vzhodni Slovani (Rusi, Ukrajinci itd.) pa tudi v glavnem južni (Srbi, Bolgari) izhajajo iz pravoslavno-bizantinskih vplivov in seveda prej carskega nato komunističnega ruskega ekspanzionizma. Srednjeevropski slovanski svet (slovenski, hrvaški, češki, slovaški in poljski) pa je daleč od teh vplivov. To zato, ker spada v zahodni in katoliški duhovni svet z vplivi romanskega in germanskega kulturnega sveta. In prav v tem smislu bi morala biti slovenska kultura vedno prisotna na podobnih zborovanjih, zlasti ker smo Slovenci tu avtohtoni in naravni del tega ozemlja na meji evropskih kultur.

Gorica je bila še pred leti simbol dialoga in prijateljskega sožitja. V Avstriji je celo nastal pojem »Geist von Görz« (Goriški duh), ki je vsaj na uradni ravni glavnih krajevnih uprav dejansko izpuhtel. Zato je nedopustno, da se tudi na kulturni ravni tako ali drugače briše slovenska prisotnost. Naj zato duh mittelevropskih srečanj iz prejšnjih plodnih let spet blagodejno zaveje in tako obnovi pravo ozračje na tem obmejnem in stičnem predelu naše dežele!

a. b.

Posnetek s posveta o športni medicini. Pred mikrofonom je M. Bravničar. A. Lupinc sedi v prvi vrsti (tretji z leve) ob njem pa je V. Vuga (foto Kroma)

Tržaški pokrajinski izvršni odbor Ssk o trenutnem političnem položaju

Pri pregledu krajevnega političnega položaja je tržaški pokrajinski izvršni odbor na zadnji seji ugotovil, da stare in nove politične stranke in skupine še vedno iščejo svoj življenjski prostor v temeljito spremenjeni stvarnosti. To se med drugim odraža v njihovem obnašanju v tržaškem občinskem svetu, ki je trenutno edina večja politična tribuna pri nas, potem ko je bil razpuščen pokrajinski svet in je nastopila komisarska uprava. Torišče merjenja sil je bila nedavna razprava o novi varianti splošnega regulacijskega načrta, pri kateri so vse sile hotele nekaj pridobiti v političnem pogledu. Tako so bili predlagani in sprejeti številni popravki in dopolnila, nekatere zahteve pa prezrte, kar sedaj povzroča nova trenja in polemike. Slovenska skupnost meni, da mora tržaška občinska uprava natančno ugotoviti naravo in obseg sprejetih popravkov in priporočil, zlasti še tistih, ki zadevajo področje Vzhodnega in Zahodnega Krasa. Če je potrebno, naj občinski svet ponovno o njih razpravlja in glasuje, da bodo stvari jasne in ne bodo dopuščale dvomov, kot se v javnih upravah pogosto dogaja.

Na isti seji je pokrajinski izvršni odbor Ssk začel z obravnavo organizacijskih vprašanj pri stranki, od ustrezne rešitve katerih bosta v marsikaterem pogledu odvisna obseg in učinkovitost njenega delovanja. Glavna naloga stranke v prvi polovici prihodnjega leta je priprava na volitve za obnovitev občinskih svetov in izvolitev novih županov v občinah Zgonik, Repentabor in Dolina. Istočasno z občinskimi bodo verjetno tudi volitve novega pokrajinskega sveta. Zadevne krajevne sekcije morajo čimprej začeti z delom v tej smeri.

Govor je bil tudi o sodelovanju mladih v okviru njihove sekcije, ki ga je potrebno poživiti. V tem pogledu velja poudariti nenadomestljivo vlogo mladinske organizacije za oblikovanje narodne in politične zavesti pri pripadnikih mlajšega rodu. Nedavna javna manifestacija ob 40-letnici vrnitve Italije v Trst in urejena zasedba šol dokazujeta željo in voljo mladih po javnem nastopanju.

Scognamiglio odgovoril Močniku

Predsednik senata Carlo Scognamiglio je v preteklih dneh odgovoril pokrajinskemu tajniku Slovenske skupnosti Petru Močniku na pismo, ki mu ga je, skupno s spomenico o neizpoljenih obvezah Italije do naše narodnostne skupnosti, slovenski predstavnik izročil konec oktobra v Trstu. Scognamiglio se je namreč udeležil slovesnosti ob obletnici vrnitve Italije v Trst.

Močnik je visokega državnega predstavnika opozoril na težavno stanje slovenske manjšine v Italiji in predsednika senata prosil, naj prispeva k rešitvi teh problemov. Scognamiglio je v svojem odgovoru obljubil, da se bo za ta vprašanja zavzel tudi v prvi osebi. Z vsebino Močnikovega pisma, je še zapisal, je seznanil tudi senatorja Corasanitija, predsednika komisije za ustavne zadeve, ki se ukvarja tudi z manjšinskimi vprašanji.

Nov dokaz medmanjšinske solidarnosti

Poslanci Südtiroler Volkspartei (stranke nemško govoreče narodne skupnosti na Južnem Tirolskem) Zeller, Brugger in Widmann ter Union Valdotaïne (stranke francoske manjšine v Dolini Aoste) Caveri so v italijanski poslanski zbornici predložili besedilo kratkega, a zelo pomembnega osnutka ustavnega zakona o zastopstvu Slovencev v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine. Osnutek je bil že objavljen pod številko 1675. Vest je posredovalo deželno tajništvo Slovenske skupnosti. Stranka z zadovoljstvom ugotavlja, da gre za nov dokaz medmanjšinske solidarnosti, ki jo Ssk goji že leta.

Južnotirolski in valdostanski poslanci predlagajo spremembo 13. člena posebnega statuta Furlanije-Juljske krajine, ki govori o izvolitvi deželnega sveta. V skladu z vsedržavnimi težnjami prepušča izbiro volilnega sistema (proporcionalnega, večinskega itd...) samemu

svetu, vendar pa izrecno zahteva, naj deželni volilni zakon »zajamči izvolitev vsaj enega predstavnika slovenske manjšine«. Ker nekateri sistemi otežkočajo ali celo onemogočajo izvolitev predstavnikov narodnih manjšin, je treba poskrbeti za zagotovljeno vsaj minimalno zastopstvo, so v obrazložitvi zapisali podpisniki osnutka. Če slovenska manjšina ne bi bila zastopana, pa bi se njen položaj poslabšal, saj ne bi bilo možnosti za demokratični dialog v institucijah.

V Trstu je bil prejšnji teden gospodarski posvet

Vrsta pobud ob 40-letnici SKGZ

V okviru pobud ob 40-letnici nastanka Slovenske kulturno gospodarske zveze je prejšnji teden potekal posvet o perspektivah prekomejnega sodelovanja med Italijo in Slovenijo z naslovom »Furlanija-Juljska krajina: prehod na vzhod«. Srečanje je potekalo v kongresnem centru tržaškega velesejma. Uvodno misel je podal predsednik SKGZ Klavdij Palčič, ki je obrazložil namen posveta, nato pa je spregovoril tudi tržaški župan Riccardo Illy, ki je v pozdrav izrekel tudi dve besedi po slovensko. Iz Slovenije je prišel minister za znanost in tehnologijo Rado Bohinc, v imenu dežele Furlanije-Juljske krajine pa je spregovoril odbornik za trgovino, turizem in prometne povezave Cristiano Degano, italijansko ministrstvo za zunanje zadeve pa je zastopala Loretta Loria, ki deluje pri koordinacijski enoti za nove pobude v srednji in vzhodni Evropi. Na posvetu sta nato spregovorila še odgovorni za komisijo za gospodarstvo pri SKGZ Branko Jazbec ter Bruno Gasperetti, predstavnik družbe Sincrotrone Trieste.

Na posvetu je predvsem prišla do izraza ugotovitev, da je sodelovanje med obmejnimi regijami ne samo mogoče, in to kljub trenutnim napetim odnosom med Italijo in Slovenijo, pač pa tudi nujno za vsesplošno gospodarsko rast. Govor je bil tudi o tem, kako najbolje izkoristiti razne mednarodne programe, kot so PHARE, Interreg 1, 2 itd.

Osrednja slovesnost ob 40-letnici SKGZ pa je bila v sredo, 7. decembra, v Kulturnem domu v Trstu. Slavnostni govornik je bil Klavdij Palčič.

Na sliki: (foto Kroma) udeleženci posveta o gospodarstvu. Za mizo sedijo (z leve) Palčič, Loria, Degano, Bohinc, Siega, Jazbec in Gasperetti.

KAMEN...

V organizaciji Kulturnega društva I. Gruden iz Nabežine

RAZSTAVA KAMNITIH IZDELKOV

bo odprta do nedelje 11. in v nedeljo 18. decembra 1994 v dvorani SKD Igo Gruden v Nabežini

Urniki razstave delavniki: 18-20 prazniki: 10-12 / 16-20

Kamnarska razstava v Nabežini

Kulturno društvo I. Gruden iz Nabežine se je letos že tretjič odločilo, da priredi kamnarsko razstavo. Bržčas ne po naključju. V kamnu, v brežinskem marmorju, slutimo železno vez s svojo preteklostjo, zaznamo neovrgljivi spoj tradicije, iz katere izhajamo, in vizije jutrišnjega dne, ki osmišlja naše vsakdanje izbire. V kamnu, zdaj še neobdelanem kosu, zdaj že umetniško dovršeni podobi, zremo lik našega klenega človeka, ki se še danes, kljub krvavim žrtvam v preteklosti, bori za svoje pravice. In ko takole stojimo pred našim kamnom, hkrati vemo, da bo ta naš človek vztrajal: vztrajal pri svoji ljubezni do kamna, emblema naše kolektivne identitete, vztrajal v boju za naše pravice, vztrajal pri potrjevanju svoje slovenskosti in svoje demokratičnosti.

Obenem pa se je društvo ponovno odločilo za razstavo zaradi velikega odziva prejšnjih dveh. Odziva, ki ne zadeva samo občinstvo, temveč tudi razstavljalce. Pred dvema letoma so se publiki predstavili obrtniki — umetniki iz devinsko-nabežinske občine, danes prihajajo razstavljalci malodane iz cele tržaške pokrajine. Na tem mestu veljata posebna zahvala in priznanje vsem, ki so razstavo omogočili, v prvi vrsti pa prav vsem razstavljalcem. Našim ljudem, ki ne klonajo pred umetniškimi modnimi muhami in ki svoja oblikovalna, umetniška stremjenja posvečajo našemu kamnu. Naj bo tako tudi v prihodnje.

(iz vabila na razstavo)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Edvard Kocbek

GLOBOKO ZGORAJ
ALI VISOKO SPODAJ

Pesniški večer

Izbor in režija Vladimir Jurc

PREMIERA

v soboto, 10. decembra, ob 20.30

PONOVITEV

v nedeljo, 11. decembra, ob 16.00

Zdenko Zavadlav v Palace hotelu v Gorici

»Križarji - Matjaževa vojska na Slovenskem«

V hotelu Palace v Gorici je bila 2. t.m. predstavitev dveh knjig, ki sta letos izšli pri založbi Horvat MgM v Ljubljani. Založnik Marjan Horvat je najprej kratko spregovoril o knjigi Zdenka Zavadlava »Križarji - Matjaževa vojska na Slovenskem« in o knjigi Franka Bükviča »Avtobus norcev«.

Zelo zanimiva so bila izvajanja pisca prve predstavljene knjige Zdenka Zavadlava, ki je bil med vojno in nekaj časa po njej član Varnostnoobveščevalne službe in njene naslednice OZNE ter se med drugim udeleževal akcij zoper »Matjaževo vojsko« na Štajerskem. Šlo je za poskus oboroženega upora proti komunistični oblasti v Sloveniji tik po drugi svetovni vojni. To gibanje je vodil

bivši jugoslovanski aktivni častnik Andrej Glušič, ki so ga bili nacisti odpljali v Dachau, ker je med vojno imel stike z zahodnimi zavezniki. Po vojni je ostal v Avstriji in z vednostjo ter podporo zaveznikov skušal organizirati upor proti komunistični oblasti. To gibanje je bilo zatrto predvsem po zaslugi oddelkov OZNE, katere član je bil tudi Zdenko Zavadlav.

Pisanje Zdenka Zavadlava je zelo preprosto in vsakomur razumljivo. Takšno je bilo tudi njegovo pripovedovanje na predstavitvi v Gorici. Zares škoda, da ni imel mnogo poslušalcev; avtor je nekaj časa deloval kot vosovec tudi v okolici Gorice, in sicer konec leta 1943 ter na začetku leta 1944. Njegov oče je bil namreč doma iz Štandreža, kamor se je družina vrnila, ko so Nemci zasedli Štajersko.

Frank Bükvič, avtor druge predstavljene knjige, se je rodil pri Murski Soboti pred 71 leti. Od leta 1951 živi v ZDA, kjer je profesor nemškega jezika in nemške književnosti. »Avtobus norcev« je njegovo drugo literarno delo, ki je izšlo v Sloveniji.

ČESTITAMO!

Dr. Zorko Harej je za svoje dragoceno delo na glasbenem področju prejel najvišjo državno priznanje na področju ljubiteljske kulture, ki ga podeljuje Zveza slovenskih kulturnih organizacij. V Ljubljani so mu izročili odličje z zlatim listom. Odličje s srebrnim listom pa je od zamejcev prejel Boris Kuret za svoje raziskovalno delo. Obema iskreno čestitamo.

Uredništvo in uprava
Novega lista

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

1924 - 1994

70 LET MED VAMI

Vljudno vabljeni na proslavo sedemdesetletnega jubileja GMD in zaključka Primorskega slovenskega biografskega leksikona v petek, 9. decembra 1994, ob 17. uri in prostorih Zavoda sv. Družine v Gorici, ulica Don Bosco 66.

Laserska plošča, posvečena Gallusu

Na sliki: Ban (desno) in Florjanc na predstavitvi v DSI

(foto Kroma)

Pri založbi Mladika je izšla laserska plošča Gallusovo zvočno bogastvo, ki vsebuje 15 motetov - od štiringlasja do 24-glasja za enega, dva, tri ali štiri zборе - tega slovenskega renesančnega skladatelja. Izbor motetov so leta 1991 izvajali pevci raznih tržaških pevskih zborov. Gallusu v poklon so se v letu 1991, ob 400-letnici skladateljeve smrti, zbrali najboljši slovenski zbori s Tržaškega, ki so bili že na uspešnih turnejah po Evropi, ZDA in Kanadi in ki so se uveljavili na številnih tekmovanjih.

Gallusovo zvočno bogastvo so oblikovali zborovodje Bogdan Kralj, Stojan Kuret, Aleksandra Partot, Franc Pohajač, Tomaž Simčič in Matjaž Šček

ter glasbeni urednik RAI-Radia Trst A Janko Ban. Prvi trije koncerti so bili maja leta 1991 v tržaški stolnici sv. Justa in v goriški cerkvi sv. Frančiška, nato pa še v Čedadu, na Sveti gori, v Ljubljani, Celovcu in Kopru. Plošča so snemali konec leta 91 in v začetku leta 92, iziti pa bi bila morala v sozaložbi Mladike in ZTT, vendar je medtem prišlo do stečaja Založništva tržaškega tiska.

Novo CD ploščo sta v ponedeljek v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu predstavila Janko Ban, ki je imel pri uresničitvi tega projekta od samega začetka važno vlogo, ter skladatelj in profesor na papeškem inštitutu za cerkveno glasbo v Rimu Ivan Florjanc.

70 let Goriške Mohorjeve družbe

Letos praznuje Goriška Mohorjeva družba sedemdesetletnico svojega delovanja. Toliko let je namreč že preteklo od njene ustanovitve in prvih izdaj slovenskih knjig, ki so prav pred vojno v zelo težkih časih odigrale za primorske Slovence nezamenljivo in zelo važno vlogo. Mohorjeva družba je v začetku tiskala knjige v tisočih izvodih, nobena redkost ni bila, če je neka knjiga dosegla tudi naklado sto tisoč izvodov. Letos pa poteka tudi dvajset let, odkar so pri Mohorjevi družbi v Gorici pričeli izdajati Primorski slovenski biografski leksikon, katerega zadnji snopič bo Mohorjeva družba izdala letos. Ob tej priložnosti pripravlja Goriška Mohorjeva družba slovesnost, na kateri bodo obeležili oba važna jubileja. Slovesna prireditev bo v Gorici v petek, 9. decembra, ob 17. uri v prostorih Zavoda sv. Družine v ulici Don Bosco št. 66. Mohorjeva družba iz Gorice, ki je v primorske domove v sedemdesetih letih delovanja ponela na milijone slovenskih knjig, vljudno vabi na prireditev vse svoje sodelavce in vse ljubitelje slovenske knjige.

Prav v tem času pa bodo prišle na trg tudi knjige letošnje zbirke Goriške Mohorjeve družbe za leto 1995. Letos so pri GMD izdali Koledar Goriške Mohorjeve družbe za leto 1995, zaključni, dvajseti snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona, knjigo Alojza Rebule Vinograd rimske cesarice in zgodnje pisateljeve novele ter knjigo Zorka Jelinčiča Pod svinčenim nebom, ta knjiga nosi podnaslov Spomini tigrovskega voditelja. Letos je GMD izdala izven redne zbirke še knjige Križev pot Ljubke Šorli in Franka Žerjale, Črepinje Ljuba Marca, knjigo Rafka Dolharja Od Trente do Zajzere s podnaslovom Julius Kugy, slovenske gore in slovenski ljudje ter knjigo Viktorja Godniča Podobe v službi resnice. V tisku pa ima GMD še dve knjigi: delo Diomire Fabjan Bajc Dve muhi na en mah - Due piccioni con una fava. Knjiga je slovensko-italijanski frazeološki slovar. Druga knjiga v tisku pri GMD pa je Zbornik simpozija o Francu Jezi in je delo več predavateljev na srečanju, ki je bilo letos spomladi posvečeno temu velikemu borcu za svobodno Slovenijo.

Celovške knjige o večjezičnosti

Celovška založba Drava se upira izolacijam in getoizacijam manjšinskega vprašanja. V ta namen je pravkar začela izdati novo zbirko nemških knjig o medkulturnosti in večjezičnosti. Z njimi želi razširiti informacije o razmeroma slabo znanih temah na nemškem jezikovnem prostoru in nagovoriti kritične bralce.

Generalna tema teh novih knjig je *Večjezičnost v Evropi*. Kot dober uvod v obravnavano tematiko lahko služi zbornik »Modelle für den Umgang mit Sprachen und Kulturen« (Modeli za obvevanje z jeziki in kulturami), ki ga je uredil dunajski pedagog in strokovnjak za multikulturna vprašanja **Andreas Paula**. V knjigi različni avtorji iz Avstrije, Nemčije, Nizozemske, Švedske, Velike Britanije skupaj s koroškim Slovencem **Vladimirjem Wakounigom** razčlenjujejo praktično večjezičnost v najrazličnejših evropskih šolskih sistemih in se z zavestnim poudarjanjem demokratične vzgoje k večkulturnosti upirajo ozkim nacionalizmom in fundamentalizmom.

Podobno je usmerjena publikacija »Mit Sprachen leben« (Živeti v jeziki) in s podnaslovom »Praksa večjezičnosti«. Avstrijski sociolog **Werner Holzer** in zgodovinarica **Ulrike Pröll** sta v njej objavila prispevke strokovnjakov, ki se v Belgiji, Nemčiji, Italiji, Avstriji, Švici, Sloveniji in na Madžarskem v stroških vrticah, šolah, organizacijah, uradih in v medijih ukvarjajo z narodnimi manjšinami in večjezičnostjo. Cilj te publikacije je, da iz različnih zornih kotov opozori na vsestransko kulturno bogastvo in pestrost večjezične Evrope ter okrepi vseevropska prizadevanja za interkulturni razvoj v širših plasteh družbe.

Tudi knjiga »Das neue Europa wächst von unten« (Nova Evropa raste od spodaj) želi vzgajati k toleranci in k demokratičnemu upoštevanju drugojezičnega človeka. Urednik **Werner Wintersteiner**, ki deluje na Inštitutu za germanistiko univerze v Celovcu, je v njej zbral prispevke avtorjev iz Avstrije, Nemčije, Italije, Slovenije in nekdanje Jugoslavije, ki sodijo v okvir tako imenovane »mirovne vzgoje«. V tem sklopu raziskuje na primer **Ljubica Jelušič** vpliv vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije na razvoj otrok, urednik **Wintersteiner** pa objavlja teze o vzgoji k miru in spoštovanju drugačnosti.

Posebne slovenske teme obravnavata dve dodatni knjigi. Mladi koroški slavist in prevajalec **Andreas Leben** je avtor publikacije »Die slowenische Literatur in Kärnten«, v kateri razčlenjuje razvoj slovenske koroške literature od leta 1920 do danes in se sprašuje, ali je ta književnost posebna avtonomna varianta slovenske literature.

V Ljubljani rojena pedagoginja **Eli-zabeta M. Jenko**, ki živi v Deutsch-Wagramu pri Dunaju, pa je avtorica sto šestdeset strani obsegajočega nemško-slovenskega slovarja rečenic ali fraz. Vsakdo, ki bi se rad poglobil v skrivnosti obeh jezikov, bo v tej knjigi izvedel marsikaj zanimivega, tudi nekaj o različnosti jezikovne filozofije pri Nemcih in Slovencih. Obogatil pa bo tudi lastno znanje z dodatnimi finesami. Slovensko frazo »vzeti pot pod nogo« bo lahko prevedel z »Sich auf die Socken machen«, »er ist blau« pa bo poslovenil z »je v rožicah« ali pa »okajen«.

Lev Detela

Knjige Henrika Tume v italijanščini

Te dni je izšla knjiga Henrika Tume, ki nosi naslov »Dalla mia vita«. Gre za italijanski prevod knjige znanega slovenskega politika in kulturnika Henrika Tume, ki je izšla po njegovi smrti in je v slovenskem jeziku nosila naslov »Iz mojega življenja«. Knjigo je v imenitnem prevodu prof. Marjana Vončina izdala slovenska založba Devin ob znatni denarni podpori goriške Kmečke banke in drugih slovenskih denarnih zavodov.

Za knjigo je dal pobudo Slovenski kulturno rekreacijski mladinski klub SMReKK iz Gorice, katerega glavna duša je prof. Ivan Sirk. Prav Sirku gre velika zasluga za izdajo pomembnega dela, ki bo sedaj tudi italijanskemu bralcu na voljo v njegovem jeziku. Pet let je trajala odiseja te knjige, saj je bilo zelo težko najti založnika. Sedaj je knjiga, ki je debela dobrih 460 strani drobnega tiska, pred nami in uvod zanj je napisal eden najvidnejših poznavalcev slovenske zgodovine v Italiji, prof. Angelo Ara, ki poučuje na univerzi v Pavii.

Prof. Ara v svojem izpiljenem uvodu opiše Tumovo življenjsko pot in italijanskemu bralcu prikaže tudi razmere v Gorici in na Goriškem za ča-

sa Tumovega odvetniškega in politično-kulturnega dela.

Poudarja, da je bil Henrik Tuma markantna osebnost, ki se je iz preproste družine povzpela do najvidnejših političnih položajev slovenske skupnosti v Gorici, Trstu in predvsem pa na celotnem Goriškem, kjer je preživel zlata leta svojega delovanja. Knjiga je po Arovem mnenju bogat doprinos za boljše poznavanje Gorice in Goriške in naše zgodovine. Henrik Tuma je namreč doživel usodo vseh vidnejših slovenskih izobražencev, ki jih je nastop fašizma pregnal iz Italije skoraj takoj po vojni.

Knjiga bo gotovo zelo lepo branje za vse naše italijanske someščane, ki o naši zgodovini ne vedo ničesar ali skoraj. Služila pa bo vsakomur, ki mu poznavanje lastnih korenin še nekaj pomeni.

Knjigo bodo slovesno predstavili v petek, 16. decembra, ob 18. uri v Gorici v dvorani P. Cocolin v ulici Seminario 7. Na predstavitvi bosta o knjigi in o Tumovi korespondenci govorila prof. Angelo Ara in dr. Branko Marušič, ki je nedavno tega izdal Tumova pisma.

Jurij Paljk

Pismo uredništvu

Kdo koga lahko predstavlja?

V Novem listu z dne 10.11. t.l. sem na 4. strani z zanimanjem prebral nepodpisan članek **Kakšni so študijski pogoji za zamejske študente na univerzah v Sloveniji**, ki ima nadnaslov **Vprašanje Ministrstvu za šolstvo in šport je postavila Majda Kaučič-Baša**. Še posebej je pritegnila mojo pozornost trditve, da je mag. Majda Kaučič-Baša »**edini predstavnik za manjšine**« v Delovni skupini za vprašanja jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike pri Odboru za kulturo, šolstvo in šport, s čimer je očitno mišljeno enako imenovano delovno telo Državnega zbora republike Slovenije.

Kolikor poznam politični sistem republike Slovenije, delovna telesa (državnega zbora) niso predstavniški, pač pa delovni organi, katerih pooblastila so bistveno drugačna kot pri predstavniških organih, saj so kvečjemu njihov servis, ki jim morda lahko kaj svetuje, ne morejo pa odločati, še manj pa koga predstavljati. Vprašanja in predlogi njihovih članov so enakovredni vsem pobudam vseh drugih državljanov. Poleg tega se mora tistemu, ki nekoga predstavlja tudi podeliti mandat za opravljanje te funkcije, kar se običajno stori na takšnih ali drugačnih volitvah.

Zaradi tega me zanima, ali gre v vašem članku zgolj za površno poročanje, za nenatančno informacijo, na kateri ste oblikovali vaše sporočilo, ali pa je morda mag. Majda Kaučič-Baša, ki si to nedvomno zasluži, kakšen zamejski organ izvolil v zakonodajno telo sosednje države.

Verjetno ne gre za dlakocepstvo, ko skušam razčistiti te termine, saj je nepodpisani avtor članka nehote odprl vprašanje, kakšna je država, v kateri se kdorkoli lahko pojavi kot predstavnik kogarkoli tudi v najvišjih organih zakonodajne oblasti. Seveda pa se je treba tudi vprašati, kakšna je manjšina, ki jo lahko kdorkoli predstavlja v drugi državi, ali pa se za takšnega vsaj javno razglašajo. Verjetno se bodo zapleti sežanske vrste še ponavljali v slovenski politični kroniki.

Vsekakor bi vsaj pri poročanju v zvezi z Delovno skupino za vprašanja

jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike pričakoval večjo natančnost, ki bi bolj odločno izključevala nesporazume pri javni komunikaciji.

Zoltan Jan

Spoštovani prof. Jan, razmišljanje o besedi »predstavnik« Vas je zavedlo predaleč, na čisto napačno pot, tako da ste narobe razumeli smisel celotnega članka. Iz podatkov, ki ste jih priložili v pismu, berem, da ste profesor slovensčine in torej veste, da imajo besede več pomenov. Bralec lahko iz konteksta razume, katerega je imel pisec v mislih. Sporna beseda »predstavnik« seveda lahko pomeni »izvoljeni predstavnik«, kot to poudarjate Vi, obstaja pa tudi podpomen te besede, ki ga navaja Slovar slovenskega knjižnega jezika. »Predstavnik za manjšine« torej v mojem članku ni »človek, ki ima pravico nekaj upravljati v imenu manjšine«, ampak »predstavnik stroke za jezikovna vprašanja manjšin«. Ni torej izvoljen, ampak imenovan zaradi svojega strokovnega znanja.

Dalje v članku nikjer ne piše, da gre za kako zakonodajno telo, saj že samo ime »Delovna skupina za vprašanja jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike pri Odboru za kulturo, šolstvo in šport« pove, da gre pač za — **delovno skupino**. Kar trdite Vi v drugem odstavku, je torej čisto res, vendar pa ni v nobenem nasprotju s tem, kar sem jaz napisala.

Moti Vas, da članek ni bil podpisan. Povem naj, da za vsako številko Novega lista napišem po več prispevkov, zato bi bilo podpisovanje vsakega odveč.

Helena Jovanovič

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Vinko Möderndorfer
TRANSVESTITSKA
SVATBA

Krstna uprizoritev,
režija Vinko Möderndorfer

V ponedeljek, 12. decembra, ob 16. uri
ABONMA RED I

v torek, 13. decembra, ob 16. uri
ABONMA RED G

Trattoria Gastilna
1870
Devetak

Cenjene goste obveščamo,
da ponovno obratujemo

Vrh Sv. Mihaela 48 - Sovodnje ob Soči (GO)
Tel. 0481/882005-882488

Ob Janševi knjigi Okopi

Slovenski knjižni trg je v teh dneh preplavila zelo lepo oblikovana knjiga, katere natis že govori o tem, da bo postala uspešnica. Naslov knjige je Okopi, napisal pa je znani slovenski politik, sedaj odžagani in torej že bivši odlični obrambni minister Republike Slovenije Janez Janša.

Janša je s svojo knjigo prišel na dan pri Mladinski založbi v prvem natisu v 15 tisoč izvodih ravno pred občinskimi volitvami v Sloveniji in to je samo še en razlog več, da se bodo nekateri nanj še bolj jezili, kot so se do sedaj. V teh dneh pa pričakujemo še knjigo dr. Brejca, ki je bil za časa Janševga ministrskega dela postavljen na mesto šefa notranje policije z nalogom, da očisti to policijo slabega glasu nekdanje Udbe. Njegova knjiga bo nosila naslov »Vmesni čas« in bo gotovo tudi prava bomba, saj je znano, da so tudi Brejca odžagali, in to vedno isti ljudje. Gre za ljudi, ki jih Janša v svoji knjigi imenuje »neimenovana Organizacija«, katere začetke vidi v šolanju na zloglasni politični akademiji Dzeržinskega v Moskvi, kjer se je šolal Mitja Ribičič, ki je vzgojil Matijo Mačka in današnjega slovenskega predsednika Milana Kučana, ob katerem je politično rasel tudi Janez Drnovšek, bivši jugoslovanski predsednik in sedanji slovenski predsednik vlade.

Že uvod knjige jasno pove, o čem Janša hoče pisati, predvsem o ljudeh, ki sedaj v slovenskem političnem vrhu držijo vse niti v svojih rokah in jih Janša nemalokrat označuje kar z besedo »naši«. Po tisti znani socialistični-realistični logiki, »da ni važno

kdo in kaj nekdo je, važno je predvsem to, da je naš«.

Janševe teze v knjigi so lepo napisane, odpirajo pa vprašanja sedanje slovenske politike, na katero vidni politični predstavniki Slovenije ne dajo, nočejo dati, ali pa ne morejo dati iskrenih, poštenih odgovorov. Tako je zanimivo vprašanje, ki ga Janša vedno postavlja Kučanu: od kod je vzel denar za svojo bogato politično kampanjo pred volitvami leta 1992, zakaj sta on in Drnovšek lahko kupila državna luksuzna stanovanja — hiše za slabo desetino stvarne vrednosti teh nepremičnin in še in še. V svojem delu imenuje te akterje po njihovih imenih in se ne skriva za parolo »Vrzi kamen in skrij roko!« V tem vidim tudi glavno odliko knjige, naloga političnih izvedencev pa je, da iz knjige izbrskajo Janševe resnice.

Da je knjiga napisana iskreno in z zelo dobrimi podatki, priča tudi dejstvo, da v njej Janša govori o lastnih napakah in vzrokih, ki so pripeljali do tega, da je Demos razpadel. Knjiga je opremljena z velikimi fotografijami, na katerih se vidijo vsi »naši«, je dejansko dober dokument o bivši partijski garnituri iz Slovenije, ki sedaj še naprej vlada Slovincem, seveda v drugih strankah, ki pa so vse v vladni koaliciji. Iz knjige zvemo veliko stvari, tudi take, ki jih raje ne bi. Priča pa o tem, kako krhka je ta nedemokracija v Sloveniji, kjer lahko nekdo rabi svoja javna občila in veličanske vsote denarja za prepričavanje ljudi pred volitvami, drugi pa tega sredstva nimajo in tudi denarja ne. Janševi Okopi nam predstavijo tudi bivšega zasliševalca jetnic in duhov-

nikov, oznovca in danes zelo uglednega izvedenca za slovensko katoliško Cerkev prof. dr. Zdenka Roterja v vlogi šefa štaba, ki je poskrbel, da je bil Kučan demokratično izvoljen za predsednika Slovenije.

Knjiga bo seveda ujezila Janševe politične nasprotnike, povedala nam bo, katere so tiste zvijače, s katerimi se obdrži na konju, ki vedno zmaguje (Drnovšek) in nam pokazala, kako daleč je še Slovenija od zametkov prave demokracije. Osebnost pa sem prepričan, da knjiga kakih večjih posledic v politični areni slovenskega življenja ne bo imela, kot ni imela do sedaj še nobena knjiga na Slovenskem večjega vpliva na politične premike.

Okopi so samo pričevanje časa in dokument o tem, kako se je v Sloveniji »veliko spremenilo, da se v bistvu ni nič spremenilo«, saj je vsakomur jasno kot beli dan, da ima bivša nomenklatura dejansko še vedno vse v svojih rokah, od tajne policije, ki je slabo »premalana« Udba pa tja do gospodarstva in direktorjev vseh podjetij. Da o divjem lastninjenju in aroganci oblasti niti ne govorimo! Človeka ob branju knjige prime bes in žalost obenem.

Vseeno pa piscu, četudi smo njegovi politični nasprotniki ali pa to nismo, ne moremo očitati, da nima velike ljubezni do slovenskega naroda in do slovenske države, kot tudi ne majhnega političnega znanja.

Jurij Paljk

ČESTITAMO!

Na skupno življenjsko pot sta stopila Mirjam Černic iz Sovodenj in Matjaž Terčič iz Števerjana. Čestitkam in najboljšim željam za mladi par se pridružuje tudi naš list.

Mednarodni kodeks ekonomske propagande

Ta kodeks se nanaša na vse vrste reklamnih sporočil za blago, storitve in razne ugodnosti kakor tudi na reklamiranje imagea (predočbe — renejeja) podjetja. Izdala ga je Mednarodna trgovinska zbornica v Parizu v letu 1973, v letu 1986 pa je izšla najnovejša izdaja (naslov izvirnika: ICC International Code of Advertising Practice).

Zlasti mlajši podjetniki si v mnogih primerih mislijo, da s plačano reklamo lahko počno, kar se jim zljubi. Vendar ni tako. Upoštevati moramo običaje in pravila tako pri pospeševanju prodaje kakor tudi pri neposrednem reklamiranju in pri neposredni prodaji. Obstajajo stroga merila moralnega obnašanja, ki jih mora obvladati vsak, ki se ukvarja s tem področjem. Z reklamo ne smemo omajati javnega zaupanja v ekonomsko propagando.

Pravila pri tej propagandi opredeljujejo spodobnost, poštenost, verodostojnost, priporočila, varstvo zasebnosti, posnemanje, prepoznavanje reklam itd. Zlasti moramo biti pozorni pri reklamnih sporočilih, ki vsebujejo primerjave, reklamna sporočila in takrat, ko se želijo izkoristiti prednosti uveljavljenega dobrega imena. Posebna pozornost pri reklamah velja takrat, ko so reklamna sporočila namenjena otrokom ali mladini. Zaradi odgovornosti moramo posebej obvladati vsebino 14. do 18. člena tega kodeksa. Vsekakor priporočamo vsem tistim, ki se ukvarjajo z EP, da upoštevajo posebne določbe kodeksa.

dr. Gabrijel Devetak

Janko Jež

SPOMINI (19)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Za prvi maj 1942 je KPS objavila še izjavo o slovenskih mejah:

1) V osvobojeno in združeno Slovenijo sodi poleg ozemlja, na katerem živi slovensko prebivalstvo, tudi ozemlje, ki je bilo v poslednji imperialistični dobi nasilno potujčeno.

2) Vprašanje pravičnih bodočih slovenskih meja ni vprašanje politične licitacije, temveč vprašanje oborožene borbe slovenskega naroda proti okupatorju.

Slovenska partizanska vojska se je v letu 1942 hitro krepila in že maja meseca osvobodila precejšnje ozemlje v Ljubljanski pokrajini, kar je povzročilo začetek razpadanja in nato končno kapitulacijo italijanske fašistične armade na slovenskem bojišču.

Protipartizanski tabor je spomladi 1942, še preden se je formalno konstituiral v Slovensko zavezo, precej razpravljal o slovenskem narodnem programu. Njegov katoliški del je postavljaj na čelo programa »združitev vseh Slovincem v svobodni, narodno očiščeni, prometno, gospodarsko in vojaško nam v prid zaokroženi Sloveniji, povezani s Srbi in Hrvati v federativno urejeno državno enotno Jugoslavijo.«

Liberalni unitaristični del protipartizanskega tabora pa je zahteval, naj se na prvem mestu programa poudarja nujnost obnovitve Jugoslavije, njene kon-

tinuitete in njene vlade. Katoliška skupina je na to pristala. Takšen slovenski narodni program je prvi objavil Slovenski narodni odbor v Londonu 26. aprila 1942, in sicer po radiu. Prebral ga je dr. Miha Krek:

»1) Jugoslovanska vlada v Londonu je edina od vseh zaveznikov mednarodno priznana predstavnica vsega jugoslovanskega državnega ozemlja, torej tudi Slovenije.

2) Za vojnega ministra je od kralja Petra II. imenovan general Draža Mihajlovič, ki je edini zakoniti predstavnik in organizator jugoslovanske oborožene sile in odpora proti sovražniku. Njemu se morajo brezpogojno pokoriti vsi vojni obvezniki. Nobena druga osvobodilna akcija ni priznana ne od zaveznikov ne od jugoslovanske vlade in ne služi končnemu cilju nas vseh, temveč povečuje nepotrebno prelivanje krvi. Vsi, ki se ne pokorijo generalu Mihajloviču, se bodo smatrali kot narodni izdajalci in vojni ubežniki in bodo odgovarjali pred vojnimi sodiščem.

3) Za slovenski narod je edina možnost, da postane samostojni del osvobojene Jugoslavije. Vse drugo, pa naj se skriva za še tako zvonečimi osvobodilnimi gesli, je fantazija.«

Naslednji citat iz Prunkove knjige dokazuje, da je bila naslonitev Slovenske zaveze na generala Mihajloviča bolj propagandna kot dejanska:

»Program, ki ga je razširjalo Mihajlovičevo gibanje, je bil program skrajnega militarističnega krila velikosrbske buržuazije. Takega programa pa slovenske skupine, ki so se naslonile na Dražo Mihajloviča, niso sprejele. Naslonile so se na Mihajloviča zaradi splošne jugoslovanske enotnosti, ki naj bi se obnovila na temelju kapitalističnega gospodarstva, toda sočasno so se odločale za federalistični princip, celo stara JNS, kakor je pokazal sporazum med Kramerjem in Natlačanom septembra 1941.«

Skupina slovenskih klerikalnih in liberalnih politikov v emigraciji je 1. maja 1941 izdala memorandum o slovenskih teritorialnih vprašanjih in zahtevah. Te so segale visoko na avstrijskem Koroškem do Plöcken Passa in reke Krke, na Madžarskem do Monoštra, na zahodu pa do Tilmenta. Svoboda Slovenija naj bi bila del Jugoslavije.

Potrjena težnja

Izidi drugega kroga upravnih volitev v Italiji so v bistvu potrdili težnjo, ki je prišla do izraza že v prvem krogu pred dvema tednoma. Zmagujejo namreč levo-sredinski kandidati in levo-sredinske politične sile. V občinah, kjer so kandidata za župana podpirale Ljudska stranka, Demokratična stranka levice in druge sredinske sile, je bil takšen kandidat tudi izvoljen.

Najbolj prihaja to do izraza v mestu Brescia, kjer je bil za župana izvoljen vsedrjavni politični tajnik Krščanske demokracije in pobudnik za ustanovitev Ljudske stranke, bivši poslanec in minister Mino Martinazzoli. Porazil je kandidata Severne lige, sedanjega ministra za industrijo Gnutija. Vlade sile so bile poražene tudi v mestih Sondrio, Brindisi in Massa.

Kandidat Gibanja Naprej Italija! in Nacionalnega zavezništva je zmagal le v mestu Pescara, medtem ko je v Trevisu prodril kandidat Severne lige in še nekaterih njenih zaveznikov.

Glavna tajnika Ljudske stranke in Demokratične stranke levice odločno zavračata očitek, da se zavzemata za oživetev tako imenovanega zgodovinskega kompromisa. Pravita, da so današnje razmere korenito drugačne od tistih za časa Alda Mora in Enrica Berlinguerja, saj med drugim ni več ne Krščanske demokracije ne Komunistične partije. Tajnik Demokratične stranke levice je dejal, da

se zavzema za izoblikovanje široke politične grupacije, ki bi lahko postala resna alternativa sedanji desničarski vladni koaliciji. Takšna grupacija pa mora nujno temeljiti na levih demokratičnih silah in na sredinskih silah, Ljudska stranka in Demokratična stranka levice pa sta njen nosilni steber. Glavni tajnik Ljudske stranke Buttiglione si zadovoljno mane roke, ker je drugi krog volitev jasno pokazal, da ima njegova stranka trdne korenine v volilnem zboru, kar je prvi pogoj za nadaljnje politične uspehe.

Predsednik vlade Berlusconi je dokaj živčno reagiral na rezultate zadnjih volitev in le pripomnil, da jim ne gre pripisati prevelikega pomena.

OBČINA DEVIN NABREŽINA
in
KROŽEK ZA DRUŽBENA
VPRAŠANJA »VIRGIL ŠČEK«
vabita na

okroglo mizo ob 40-letnici prijključitve k Italiji

v sredo, 14. decembra t.l., ob 20.30
v dvorani pevskih zborov v Devinu

Sodelovali bodo:
DRAGO LEGIŠA
ALBIN ŠKERK
IVO JEVIKAR

Nova knjižna zbirka Jadranskega koledarja

Sredi tega meseca bodo v Trstu predstavili novo knjižno zbirko Jadranskega koledarja za leto 1995, ki obsega 4 knjige in namizni koledar. Zbirko izdaja Založba DEVIN, naslednica Založništva tržaškega tiska.

Poleg koledarja oz. zbornika, posvečenega problemom, prizadevanjem, uspehom in ustvarjalnosti Slovencev v Italiji, sodijo v paket še tri dela, dve literarni knjigi in priročnik. V zbirki je »Kačja roža«, ki je izšla ob 70-letnici pisatelja Alojza Rebule. Gre za roman o italijanskem raznarodovalnem pritisku med obema vojnoma. »Kar naprej trajati« je naslov tretje knjige, v kateri so zbrane poezije šestih tržaških pesnikov, to so Vinko Beličič, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Ace Mermolja, Alenka Rebula Tuta ter že pokojna narečna pesnica Marija Mijot. Izbor je opravila prof. Marija Pirjevec, spremni esej pa je prispeval dr. Boris Paternu. Direktor Lekove domače lekarne Gorazd Hladnik pa je avtor četrte knjige, ki ima naslov »Zdravje brez recepta« in vsebuje navsote o tem, kako se je v določenih primerih mogoče zdraviti brez zdravnika, predvsem pa, kako razne bolezni lahko preprečimo.

* * *

Društvo slovenskih izobražencev in založba Mladika vabita v ponedeljek, 12. decembra, na predstavitev italijanske izdaje Bržižinskih spomenikov - »Monumenta Frisingensia«, ki sta jo pripravila prof. Janko Jež in Paolo Parovel. Predstavitev bo v Peterlinovi dvorani s pričetkom ob 20.30.

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV
ŠENTJAKOBSKO KULTURNO DRUŠTVO

vabita na predvajanje
kantate za soliste, zbor in orkester

OLJKI

Besedilo Simon Gregorčič
Glasba Hugolin Sattner

Izvajajo

Mirjam Pahor, sopran
Patrizia Belloni, mezzosopran
Aleksander Švab, bas

MePZ F.B. Sedej iz Števerjana,
MePZ Hrast iz Doberdoba,
MePZ Podgora
in pevci zborov Štandrež, Rupa-Peč,
Alenka, Mirko Filej in Lojze Bratuž

Mladinski simfonični orkester

dirigira Hilarij Lavrenčič
sobota, 10. decembra 1994, ob 20.30
Trst, cerkev sv. Jakoba

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

Skupina Stražarjev je bila pod vodstvom Cirila Žebota in ideologa dr. Lamberta Ehrlicha edina politična emigrantska skupina, ki ni bila vključena v Slovensko zavezo. Skupino je družil odločen protikomunizem in iskreno prizadevanje za ustanovitev samostojne slovenske države. Na prigovarjanje dr. Milka Brezigarja in dr. Bogumila Vošnjaka sem se v imenu napredne liberalne slovenske skupnosti v emigraciji pridružil Žebotovemu Akcijskemu odboru za samostojno in suvereno slovensko državo. Še prej pa sem zahteval izjavo, da Akcijski odbor ne nasprotuje konfederativni ureditvi nove jugoslovanske državne skupnosti. To sem dobil, zato mi ni bilo nikdar žal tega pomembnega koraka. Konfederacija bi lahko še v zadnjem trenutku lahko rešila Jugoslavijo. Milošević in njegova velesrbska klika je Jugoslavijo upropastila.

Pravijo, da Stražarji niso nikdar resno mislili na možnost obnovitve Jugoslavije. To naj bi izhajalo že iz ilegalnega časopisa Slovenija in Evropa, ki so ga stražarji med vojno širili na zasedenem ozemlju. Poudarjali so slovenske narodne koristi v okviru programov, ki naj bi jih sami sestavljali. Vključevanje v širše politične in gospodarske okvire naj bi bilo izraz volje samostojnega in suverenega naroda. To so dosegli. Ali bolje: to smo skupaj dosegli. Žebot je bil miselno globok, idejno zagnan, v sprejetih sklepih nepopustljiv in kaj malo dostopen za kompromise. Bil je pač mladinski voditelj, kakršnega je slovenska visokošolska mladina med vojno potrebovala. Pokazal pa je premalo političnega smisla za možnost dosegljivega, zlasti po koncu vojne. Zakaj je po koncu vojne kot predsednik Gibanja za slovensko državo, kot ameriški državljani in kot profesor washingtonske univerze šel v Ljubljano na razgovore s Stanetom Kavčičem? Kaj je dosegel? Stari mački, kakršni so bili Kardelj, Marinko, Ribičič, Dolanc in seveda tudi sam Maček, so zmerne reformista Kavčiča takoj onemogočili in za dalj časa zavrli njegova reformna prizadevanja.

Na drugi strani pa se je dogajalo obratno stremljenje. Če stražarji zares niso nikdar resno mislili na možnost obnovitve Jugoslavije, so politiki starejše generacije okrog Slovenske ljudske stranke (kasnejše Jugoslovanske radikalne zajednice) in Jugoslovanske nacionalne stranke prav resno računali ne samo z možnostjo, ampak celo z verjetnostjo obnovitve jugoslovanske države. Politiki obeh strank so izjavljali, da ravnajo po navodilih dr. Kreka. Dr.

Krek namreč ni nikdar javno obsodil slovenskega osvobodilnega gibanja in partizanske borbe proti okupatorju. To potrjujeja s svojimi izjavami liberalni prvak dr. Boris Furlan in dr. Alojz Kuhar, ki je bil znan kot glasnik Krekove politike. Krek je celo sprejel tesno sodelovanje s prvo Titovo vlado, do katere je prišlo na osnovi dogovora Tito-Šubašič, to je sporazuma med jugoslovansko emigrantsko vlado v Londonu in Titovo v Beogradu. Krek je tako postal jugoslovanski zastopnik v zavezniški nadzorstveni komisiji za Italijo v svojstvu poslanika. Krek se je celo pred kapitulacijo Italije pogajal z OF za sodelovanje po koncu vojne. K partizanom je v ta namen poslal svojega sodelavca Franca Snoja, ki je postal celo minister v prvi slovenski vladi v Ljubljani po osvoboditvi. Do »popolnega razkola v protikomunistični enotnosti je pa prišlo, ko je Krek oktobra 1945, pet mesecev po tragediji s slovenskimi domobranci, v imenu Narodnega odbora in Slovenske ljudske stranke podpisal ponudbo, da se je pripravljeno pogajati s Komunistično partijo za sodelovanje pri oblasti v Sloveniji« (Zbornik Tabor 51: v uvodnem članku **Nova pota**, ki je anonimen, ki pa naj bi ga bil napisal Mirko Javornik).

Razumljivo je, da se je dr. Miha Krek, potem ko je prevzel vodstvo Slovenske ljudske stranke po smrti dr. Kulovca (čigar tajnik je bil tedaj Žebot) pod nemškimi bombami v Beogradu, zavedal ogromne odgovornosti, ki jo je imel kot vodja največje in najpomembnejše slovenske stranke, ki je skupaj s Slovensko napredno liberalno stranko vodila toliko desetletij, zlasti pa med obema svetovnjima vojnoma, usodo slovenske narodne skupnosti. Zato je bil do skrajnosti v stiku z dogajanjem v domovini, tudi v poniževalni vlogi pogajalca s komunisti, ki so skupaj z OF prevzeli iniciativo in borbo proti okupatorju sami zmagovito izpeljali. Zares nerazumljivo je, da je stranka, ki je več desetletij uspešno vodila slovenski narod, v trenutku največje slovenske nesreče odklonila aktivno borbo proti okupatorju. SLS in JNS sta brez odpora sprejeli nacifašistično okupacijo in sta prav tako brez odpora sprejeli svoj poraz ob koncu vojne in pasivno gledali na razmah revolucije na slovenskih tleh. Mladina pa v teh usodnih trenutkih za vse Slovence ni izgubila živcev. Živo je občutila potrebo, in to brez nikakršnih strankarskih računov in niti ideoloških predsodkov, po enotnosti in slogi.

(Dalje)